

כמה ישראלים עושים קידוש?

אירועי מכירת יוסף מלמדים אותנו מספר הלכות, ולא רק. הם שמים זרקור על חשיבות המשפחה בחיינו ועל חינוך הילדים בדרך התורה.

חגים משפחתיים

רוב הציבור היהודי בישראל עורך טקס הדלקת נרות חנוכה, והוא המנהג השני הנפוץ ביותר בציבור היהודי.

לאחרונה ערך 'הקונגרס הישראלי' סקר בין יהודים בישראל כדי לגלות עד כמה הם שומרי מסורת. התברר שהחג הכי פופולרי בישראל הוא קיום ליל סדר משפחתי: 84% מהישראלים משתתפים בליל סדר. השני הבא אחריו הוא הדלקת נרות חנוכה, עם 78% מהציבור. השלישי הוא 'קידוש בליל שישי' דהיינו, הדלקת נרות וקידוש בליל שבת. 58% מהציבור היהודי בישראל עושים קידוש בכל ליל שבת. זהו מספר עצום!

לאחר מכן מגיעים השאלות הקשות יותר: מהו אחוז הצמים ביום כיפור? מתברר שיותר ממחצית היהודים בישראל, 53%, צמים ביום כיפור. 51% נמנעים מאכילת בשר חזיר, ו-42% מקפידים על הפרדה בין בשר וחלב.

אחד הפרופסורים שליווה את המשאל אמר שהמצאים מראים שאירועים משפחתיים הם אלו שנחגגים על ידי המספר הגדול ביותר של אנשים. המכנה המשותף של שלשת הראשונים בטבלה: פסח, חנוכה וליל שבת, הוא שהם חגים משפחתיים.

את החשיבות של המשפחה אנו למדים מפרשת השבוע. בפרשת 'וישב' אנו מתחילים לקרוא את סיפור 'מכירת יוסף' שבאה לסיומה בסוף חומש בראשית, כאשר ארבע פרשיות התורה עוסקת בכך. מדוע? כי זה מריבה בתוך המשפחה?

הסיפור בקצרה: יוסף מקבל יחס מיוחד מיעקב אבינו ואחיו שונאים אותו בגלל

זה. כשהוא מספר להם על החלומות שלו, כיצד השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לו, הוא רק מחמיר את המצב. זה הגיע לרמת שנאה כזו שהם היו עלולים להרוג אותו. לבסוף, בהתערבות יהודה, האחים מוכרים את יוסף לעבד במצרים.

לקחו עשרים ושתים שנים עד שהאחים מצאו אותו, אבל גם אחר כך שררה חשדנות בין האחים לבין יוסף, כמו שאנו קוראים בסוף פרשת ויחי שגם אחרי מותו של יעקב הם חששו: "לו ישטמנו יוסף" (ויחי נ, טו). הטראומה של מכירת יוסף צרובה לא רק בזיכרון ההיסטורי של העם היהודי אלא גם בהלכות ומנהגים שכל אחד מאיתנו נוהג עד היום.

פדיון הבן

כשנולד בן בכור, אנו מצווים לפדות אותו מהכוהן בגיל חודש ימים. כמה כסף צריך לתת לכהן? חמש שקלים, שזה בערך 100 גרם של כסף טהור. מדוע חמש שקלים? אומרת הגמרא: "לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף, יהא כל אחד ואחד פודה את בנו בכורו בעשרים כסף" (שהן חמש שקלים).

וכך עד היום, כל יהודי שנולד לו בן בכור צריך לפדות אותו ב-100 גרם כסף טהור, בגלל שלפני 3,600 שנים לערך האחים מכרו את יוסף. התלמוד הירושלמי ממשיך: "לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף ונפל לכל אחד ואחד מהם טבעה (שתי כסף [מחצית השקל] לפיכך יהיה כל אחד ואחד נותן שקלו טבעה" (שקלים פב, סה"ג. ראה לקו"ש ח"כ עמ' 185).

בזמן שבית-המקדש היה קיים, כל יהודי היה מחויב לתרום פעם בשנה בחודש אדר 'מחצית השקל'. הכסף הזה מימן את קורבנות התמיד בבית המקדש במשך כל השנה. גם בימינו נוהגים לתרום בערב פורים מחצית המטבע של אותה מדינה, "זכר למחצית השקל". וכל זה מדוע, בגלל שכל אחד מהעשרה אחים קיבל חצי שקל, ולכן עד היום אנחנו עדיין מכפרים על מכירת יוסף.

פסח [מחצית השקל] לחזק את האחדות

ישנם גם כמה מנהגים והלכות שקשורים לחג הפסח שאנו עושים כזכר למכירת יוסף.

ביציאת מצרים עם ישראל הצטווה להקריב קרבן פסח בערב פסח. איזה סוג קרבן? אומרת התורה: "מן הכבשים או מן העיזים תקחו" (בא יב, ה). והתורה

ממשיכה: "ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף". מדוע לתת דם עיזים על המשקוף? מסבירים המפרשים שזה לכפר על מכירת יוסף, לאחר מכירת יוסף התורה מספרת "ויקחו את כתונת יוסף וישחטו שעיר עיזים ויטבלו את הכתונת בדם" ואת זה שלחו ליעקב אביהם. לכן נצטוו לתת דם עיזים על המשקוף, כדי להזכיר לעם ישראל שכל הסיבה שהם ירדו למצרים הייתה בגלל מכירת יוסף.

ומאותה סיבה הציווי הוא לאכול את הפסח בחבורה, וכפי שכותב בעל הריקאנטי בספרו טעמי המצוות: "טעם קרבן פסח לאכול בחבורה, כדי לכפר על מכירת יוסף, שעל ידי כל המשפחה היתה". לכפר פירושו לתקן, על ידי שאוכלים בחבורה אנו מחזקים את האחדות.

ועכשיו נעבור למנהג שאנו עושים בכל ליל הסדר. ההלכה היא ש"מצוה לחזור אחר יין אדום" (שוע"ר הל' פסח תע"ב כ"ז). ישנם כאלו המסבירים שהסיבה היא כי זה מזכיר את מכירת יוסף, את האחים שטבלו את הכתונת בדם.

בסדר אנו שותים ארבע כוסות יין. מדוע דווקא ארבע? את התשובה לכך אנו מוצאים בפרשת השבוע. בסוף וישב אנו קוראים על שר המשקים שמספר ליוסף את חלומו. בין הדברים הוא מזכיר את כוס פרעה. המילה 'כוס' חוזרת על עצמה ארבע פעמים, ומובא בירושלמי: "רבי יהושע בן לוי אמר כנגד ארבע כוסות של פרעה, וכוס פרעה בידי, ואשחט אותם אל כוס פרעה וגו'" (פסחים י, א).

רבי יהושע בן לוי אומר שזהו הטעם לשתיית ארבע כוסות בליל פסח, כדי להזכיר לנו שזה שהתגלגלנו למצרים אירע בגלל מכירת יוסף, וכל מעשינו בלילה זה הוא תזכורת לכך שלא נחזור על אותה טעות שוב.

לדאוג מהמורד שבתוך הבית

את המסר של חשיבות המשפחה, אנו מוצאים בספר תהלים בתחילתו. דוד המלך אומר בפרק ב: "למה רגשו גויים, ולאומים יהגו ריק". הוא מדבר על כך ששונאי ישראל מתרגשים ומטכסים עצה איך להרע לישראל, אבל הוא שואל-קובע שזה "ריק", לא יצא מזה כלום.

הוא ממשיך: "נוסדו יחד על השם ועל משיחו", אבל אז הוא מכריז: "יושב בשמים ישחק, ה' ילעג למו". הקב"ה צוחק מהם, כי להם אין שום כוח להזיק לישראל.

בפרק הבא דוד המלך משנה את הטון: "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו, ה', מה רבו צרי". כשדוד המלך מדבר על כך שהוא בורח מפני בנו אבשלום שמרד בו ורצה להרוג אותו, במקרה הזה הוא לא מזלזל כלל, הפעם הוא לא אומר "יושב בשמים ישחק", כאן הוא מקונן: "ה', מה רבו צרי!".

הרבי מביא בשיחה את הגמרא במסכת ברכות (ז, ב) שאומרת: "קשה תרבות רעה בתור ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג". על הסבל מאבשלום דוד אומר: "ה' מה רבו צרי", ואילו על מלחמת גוג ומגוג הוא אומר: "יושב בשמים ישחק", דהיינו, שהוא לא מתפעל מכך. אומר הרבי שזה מלמד אותנו שאין לנו לדאוג מהאנטישמים שונאי ישראל. מה שכן עלינו לדאוג שלא יגדלו "אבשלום", ילדים שמורדים בתוך הבית.

התורה מסבירה שהסיבה שאבשלום מרד בדוד אביו הייתה בגלל "שלא עצבו אביו מימיו לאמר מדוע ככה עשית" (מלכים א, ו). דהיינו, שאביו מעולם לא חינך אותו, הוא אף פעם לא הוכיח אותו, ולכן בסופו של דבר הוא מרד באביו.

המסר הוא שעלינו לתת את דעתנו על חינוך יהודי. זה טוב ומשמח שהילדים שלנו אכן ישמרו סדר פסח, וידליקו נרות חנוכה, אבל אנו מצפים ליותר מזה, להרבה יותר, ואז נקוה שבסקר הבא האחוזים של הצמים ביום כיפור ושומרי הכשרות יהיו גבוהים יותר.